

НЕАРБІТРАБЕЛЬНІСТЬ СПОРІВ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

Досліджено доктрину нерабітрабельності спорів, зроблено аналіз наявних наукових визначень понять "арбітрабельність" та "неарбітрабельність", вивчено основні підходи законодавців різних країн до обмеження арбітрабельності (позитивний і негативний підходи).

У результаті дослідження зроблено висновок про те, що на сьогодні немає конвенційного або законодавчого визначення поняття "неарбітрабельність", так само як немає і єдиного наукового визначення зазначеного терміна. Проаналізовано Нью-Йоркську Конвенцію про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 р. та Типовий закон ЮНСІТРАЛ щодо міжнародного торговельного арбітражу стосовно врегулювання питання неарбітрабельності спорів. Проведено дослідження проблематики співвідношення неарбітрабельності предмета спору та суперечності винесеного рішення публічному порядку як підстав для скасування арбітражного рішення та відмови у приведенні його до виконання. Наведено позицію автора щодо визначеного питання.

Досліджено проблеми вибору законодавства, на підставі якого має встановлюватись неарбітрабельність спору. Проаналізовано основні позиції науковців із зазначеного питання, виокремлено найпопулярніші підходи до визначення законодавства, яким слід керуватись під час встановлення арбітрабельності спору.

За допомогою порівняльного методу здійснено огляд імплементації концепції неарбітрабельності спорів у деяких закордонних країнах, зокрема в Швеції, Франції, Китаї, Німеччині, Швейцарії тощо. Зроблено висновок про те, що на сьогоднішній день продовжується тенденція до зуження переліку неарбітрабельних спорів як на рівні законодавства багатьох країн, так і судової практики. Визначено категорії спорів, які визнаються неарбітрабельними в переважній кількості закордонних країн.

Ключові слова: арбітрабельність, неарбітрабельність, міжнародний арбітраж, юрисдикція, компетенція.

Вступ. Збільшення ролі альтернативних методів вирішення спорів, серед яких найбільш ефективним є міжнародний комерційний арбітраж, на сьогодні залишається однією з основних тенденцій реформування судочинства як в Україні, так і в світі. Популярність міжнародного комерційного арбітражу дедалі зростає, а останні законодавчі зміни до процесуальних кодексів України дозволяють стверджувати про розширення переліку спорів, що можуть бути передані на розгляд до арбітражу. Тільки за останні п'ять років Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово-промисловій палаті України було розглянуто понад дві тисячі справ. Переваги передавання справи на розгляд до міжнародного арбітражу і надалі набирають популярності з огляду на те, що більшість справ розглядається у строк, що не перевищує шести місяців, а рівень оспорюваності арбітражних рішень не перевищує одного відсотка.

Зважаючи на вищеописані тенденції, серед ключових питань, які продовжують досліджуватись сучасними науковцями, є питання арбітрабельності та нерабітрабельності спорів. Актуальність цього питання зумовлюється і тим, що питання неарбітрабельності спору може виникнути не тільки на стадії розгляду справи, а й на стадії виконання вже прийнятого рішення. Однією з особливостей міжнародних спорів є те, що під час їх вирішення виникають питання щодо вибору права, яке застосовується до спірних відносин. Питання арбітрабельності та неарбітрабельності спорів також мають проблемний та колізійний характер.

Виклад основного матеріалу. *Обмеження арбітрабельності.* Термін "арбітрабельність" набуває подальшого поширення у науковій літературі, міжнародних актах та судовій практиці, незважаючи на відсутність конвенційного або законодавчого визначення (як на міжнародному рівні, так і на рівні внутрішнього законодавства). Зважаючи на різноманіття поглядів та думок подальша практична імплементація терміна може викликати не тільки неоднозначність розуміння поняття

"арбітрабельність", а й колізії під час практичного застосування терміна, зокрема, у судовій практиці.

Науковцями пропонуються різні визначення терміна "арбітрабельність". Ю. Притика зазначає, що "арбітрабельність" – це відповідність спору, що виник між сторонами, категорії спорів, які можуть бути предметом третейського розгляду на підставі права, яке застосовується при вирішенні спору [1, с. 313]. Л. Винокурова зазначає, що в узагальненому вигляді арбітрабельність спорів розглядається як здатність спору бути предметом арбітражного розгляду, а арбітрабельними вважаються спори, допустимі національним законодавством для розгляду міжнародним комерційним арбітражем [2, с. 143]. В. Нагнибіда вказує на те, що питання арбітрабельності розглядається крізь призму зіткнення інтересів національного публічного порядку та потреб міжнародної спільноти щодо забезпечення функціонування міжнародного комерційного арбітражу як ефективного альтернативного способу вирішення спорів. Науковець робить висновок, що об'єктивна арбітрабельність постає одним з інструментів узгодження цих інтересів, що дозволяє відмежувати категорії спорів, щодо яких юрисдикцією наділені лише національні суди, від тих, що можуть бути предметом арбітражного розгляду, і є арбітрабельними [3, с. 170]. М. Купцова зазначає, що за допомогою терміна "арбітрабельність" окреслюється коло спорів, що входять до компетенції третейських судів та можуть бути предметом третейського розгляду [4, с. 41].

Закордонні науковці говорять про те, що поняття арбітрабельності включає в себе відповідь на просте запитання – які типи спорів можуть або не можуть бути передані на розгляд до арбітражу і які специфічні категорії спорів не передаються на розгляд до арбітражу [5].

На думку автора, арбітрабельність може розглядатись як відповідність спору певним критеріям, у результаті чого спір може бути переданий на розгляд до міжнародного арбітражу.

Таким чином, сама по собі категорія "арбітрабельність" передбачає, що коло спорів, яке може бути передано на розгляд арбітражу, є вужчим відносно кола спорів, які розглядаються національними судовими установами. Тобто є спори арбітрабельні, а є неарбітрабельні, що дозволяє говорити про те, що арбітрабельність не може бути абсолютною.

Обмеження арбітрабельності окремих категорій спорів, на думку науковців, зумовлюється:

- концепцією суверенітету держави [6, с. 113];
- неможливістю передавати на розгляд до міжнародного арбітражу спори, які мають у наявності публічний елемент;
- імперативними нормами національного законодавства [7, с. 95];
- договірним погодженням арбітражного розгляду. Ідеться про те, що арбітражна угода не може зачіпати інтереси третіх осіб, у зв'язку з чим певна категорія спорів визнається неарбітрабельною (наприклад, справи з питань банкрутства, певна категорія корпоративних спорів тощо).

У світовій практиці виокремлюють два підходи щодо встановлення кола арбітрабельних спорів – позитивний та негативний.

Позитивний спосіб передбачає закріплення у законодавстві положення про те, які категорії спорів є арбітрабельними, або ж які ознаки мають бути притаманні спору, щоб визнати його арбітрабельним. Негативний спосіб передбачає закріплення чіткого переліку спорів або категорій правовідносин, які не можуть бути предметом арбітражного розгляду.

У законодавстві України простежується як позитивний, так і негативний спосіб визначення арбітрабельних спорів. Частина 6 статті 4 Господарського процесуального кодексу України [8] встановлює, що до міжнародного комерційного арбітражу за угодою сторін може бути переданий будь-який спір, що відповідає вимогам, визначеним законодавством України про міжнародний комерційний арбітраж, крім випадків, визначених законом. Вимоги до спорів, що можуть бути передані на розгляд до міжнародного арбітражу, передбачені у ст. 1 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" [9], яка передбачає, що до міжнародного комерційного арбітражу можуть за угодою сторін передаватися:

- спори з договірних та інших цивільно-правових відносин, що виникають під час здійснення зовнішньоторговельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків, якщо комерційне підприємство хоча б однієї із сторін розташовується за кордоном;
- спори підприємств з іноземними інвестиціями і міжнародних об'єднань та організацій, створених на території України, між собою, спори між їх учасниками, а так само їхні спори з іншими суб'єктами права України; а також
- спори між адміністратором за випуском облігацій, який діє в інтересах власників облігацій відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", та емітентом облігацій та/або особами, які надають забезпечення за такими облігаціями, якщо принаймні одна зі сторін спору є підприємством з іноземними інвестиціями.

Перелік неарбітрабельних спорів закріплений у ст. 22 Господарського процесуального кодексу України.

Поняття та критерії неарбітрабельності. Єдиного визначення поняття "неарбітрабельність" на сьогодні немає у науці та на законодавчому або конвенційному рівні, так само як і визначення власне поняття "арбітрабельність". Окремі вчені вказують на те, що неарбітра-

бельність предмета спору є негативним наслідком того, що предмет спору виходить за межі того кола справ, які можуть бути вирішені в міжнародному комерційному арбітражі [10]. Інші вчені визначають категорію неарбітрабельності як нездатність арбітражу ефективно вирішити конкретний спір [6, с. 113].

Неарбітрабельність спору фактично є безумовною перешкодою для передання спору на розгляд до міжнародного комерційного арбітражного суду. Неарбітрабельний спір може розглядатись виключно системою державних судів. Якщо справа, незважаючи на неарбітрабельність спору, все ж таки була розглянута, рішення арбітражу підлягає скасуванню.

У Нью-Йоркській Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 р. [11] (далі – Конвенція) про неарбітрабельність спорів ідеться у ст. V, яка передбачає, що у визнанні та виконанні арбітражного рішення може бути відмовлено, якщо компетентна влада країни, у якій запитується визнання та виконання, встановить, що об'єкт спору не може бути предметом арбітражного розгляду за законами цієї країни, або визнання та виконання такого рішення суперечать публічному порядку такої країни. Крім того, ст. II Конвенції вказує на те, що кожна Договірна держава визнає письмову угоду, за якою сторони зобов'язуються передати до арбітражу всі або певні спори, що виникли або можуть виникнути між ними у зв'язку з конкретним договором або іншим правовідношенням, об'єкт якого може бути предметом арбітражного розгляду.

Аналогічні норми закріплені також у Типовому законі ЮНСІТРАЛ щодо міжнародного торговельного арбітражу [12] (далі за текстом – Типовий закон). У статті 34 Типового закону встановлюється, що арбітражне рішення може бути скасовано у випадку, якщо суд встановить, що об'єкт спору не може бути предметом арбітражного розгляду за законодавством відповідної країни або арбітражне рішення суперечить публічному порядку відповідної держави.

Таким чином, виникає можливість виокремлювати такі критерії "неарбітрабельності" спорів, як неарбітрабельність предмета спору та суперечність арбітражного рішення публічному порядку. Проте думки науковців щодо визначення зазначених критеріїв як окремих підстав для визнання спору неарбітрабельним різняться. Деякі вчені вказують на те, що відсутність остаточних та чітко окреслених меж застереження про публічний порядок призводить до змішання поняття "публічний порядок" з категорією арбітрабельності [13, с. 104]. На нашу думку, аналіз норм Конвенції та Типового закону не дозволяє говорити про те, що неарбітрабельність предмета спору та суперечливість арбітражного рішення публічному порядку являють собою дві окремі підстави саме для визнання спору неарбітрабельним.

Окремі науковці вказують на те, що кожен з означених критеріїв застосовується в різний час – якщо питання неарбітрабельності предмета спору постає на самому початку арбітражного розгляду під час визначення арбітражним судом власної компетенції, то питання відповідності винесеного рішення публічному порядку виникає вже на стадії оспорування та пред'явлення рішення до виконання [5].

Що стосується такої підстави, як неарбітрабельність предмета спору, то слід звернути увагу на те, що кожна країна самостійно у своєму внутрішньому законодавстві вирішує питання арбітрабельності, адже положення Конвенції не обмежують країн-учасниць у праві самостійно визначати перелік як арбітрабельних, так і неарбітрабельних спорів.

Щодо суперечності арбітражного рішення публічно-му порядку слід відзначити, що така правова категорія, як "публічний порядок" є досить складною і дискусійною. Що стосується України, то посилання суду на суперечливість рішення арбітражного суду публічному порядку на практиці трапляється досить рідко. Верховний Суд наголошує на тому, що "необґрунтована відмова в наданні дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражного суду є своєрідним блокуванням рішення і може, у випадку свавільного застосування, отримати характер штучного нормативного бар'єру, який з погляду міжнародного права є абсолютно недопустимим" [14]. Як приклад випадку, коли Верховний Суд знайшов підстави для відмови у задоволенні заяви про визнання та надання дозволу на виконання на території України рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду, можна навести справу № 824/101/2019. У Постанові від 02.07.2020 року Верховний Суд вказує на те, що "виконання рішення МКАС при ТПП РФ порушуватиме правила України про публічний порядок, а саме фундаментальні політичні інтереси держави в забезпеченні національної безпеки, зокрема й безпеці людей, які проживають на її території" [15]. Така позиція аргументована тим, що під час розгляду справи було доведено, що "в разі визнання та виконання рішення МКАС при ТПП РФ з державного підприємства, яке має стратегічне значення для оборони держави, відбудеться стягнення коштів на користь зареєстрованої у державі-агресорі юридичної особи, що замовляє товари військового призначення і права якої щодо її майна, торговельної активності та фінансових зобов'язань на підставі Закону України "Про санкції" є тимчасово обмеженими з огляду на потребу України в захисті інтересів суспільства та держави від загроз національній безпеці, зокрема, безпеці людей, які проживають на території України". Таким чином, суди в Україні лише в поодиноких випадках знаходять підстави для відмови у виконанні арбітражних рішень з підстави порушення публічного порядку.

Аналогічно діють і суди інших країн. Наприклад, за англійським правом, концепція публічного порядку може використовуватись для оскарження арбітражного рішення, а також відмови у визнанні і виконанні арбітражних рішень (ст. 68 (2) (g), ст. 81 (1) (c) Закону Англії "Про арбітраж"). При цьому зазвичай звернення до публічного порядку розглядається як "крайній захисний засіб", а клопотання про відмову у визнанні і виконанні арбітражного рішення на підставі порушення публічного порядку рідко задовольняються.

Встановлення неарбітрабельності спору. Слід зазначити, що під час розгляду питання щодо неарбітрабельності того чи іншого спору виникає надзвичайно важливе запитання: нормами права якої країни слід при цьому керуватись? З одного боку, є законодавство, за яким визначається, чи є арбітрабельним предмет спору, а з іншого боку, є законодавство країни, у якій здійснюється арбітраж, і яке регулює процесуальну частину визнання спору неарбітрабельним. Крім того, часто трапляються ситуації, коли кожна зі сторін підпорядкована різним юрисдикціям, при цьому контракт регулюється матеріальним правом третьої країни, місце арбітражу визначене сторонами в іншій країні, а виконання рішення може підлягати також в різних країнах [16, с. 2]. Питання встановлення законодавства, за яким спір має визнаватись неарбітрабельним, є актуальним, зважаючи на те, що арбітражне рішення має цінність для сторін виключно у випадку, якщо рішення може бути виконано. Якщо спір є арбітрабельним за законодавством, яким

міжнародний арбітраж керувався під час розгляду справи, то це не означає, що цей самий спір є арбітрабельним за законодавством країни, де буде виконуватись прийняте судом рішення. Також слід зауважити, що вибір законодавства, відповідно до якого буде встановлюватись неарбітрабельність спору, може залежати від того, чи порушується це питання перед арбітражним судом, перед національним судом до передання спору на розгляд до арбітражу, або ж перед національним судом під час пред'явлення арбітражного рішення до виконання [5].

Зазначене питання є дискусійним, і думки фахівців з цього питання різняться.

Щодо підходів до визначення законодавства, за яким встановлюється неарбітрабельність спору, то в наукових роботах зустрічаються такі пропозиції:

- питання про арбітрабельність спору підкорюється *lex fori* (закон суду) на підставі підпункту "а" п. 2 ст. V Конвенції, який містить жорстку колізійну прив'язку, згідно з якою під час вирішення питання про визнання та приведення до виконання іноземного арбітражного рішення питання про арбітрабельність спору завжди підкорюються національному закону країни суду;

- питання про арбітрабельність спору підкорюється *lex arbitri* (закону, яким керується арбітражне застереження);

- питання про арбітрабельність спору підкорюється *lex fori* і *lex arbitri*. Частина науковців вважає, що арбітр під час розгляду справи має підходити до дослідження питання арбітрабельності дещо ширше та повинен зробити аналіз арбітрабельності спору як за законом місця арбітражу, так і за законами країни, де буде виконуватись арбітражне рішення. Інші вчені вважають, що арбітр може обмежитись виключно дослідженням питання арбітрабельності спору за законами місця арбітражу.

- питання про арбітрабельність спору вирішується на користь того, що спір є арбітрабельним, крім випадків, коли закон, яким регулюється контракт або закон арбітражної угоди, не передбачають іншого [6, с. 3].

Науковці наголошують на тому, що необхідно розрізняти неарбітрабельність спорів в розумінні національного законодавства і неарбітрабельність на міжнародному рівні, адже в більшості країн коло неарбітрабельних спорів, визначених національних законодавством, є ширшим, ніж це визначено на міжнародному рівні [17, с. 775].

Слід зазначити, що останнім часом досить поширеною є думка про те, що неарбітрабельність спору відповідно до вимог національного права необов'язково потягне за собою невизнання рішення на підставі Нью-Йоркської конвенції. Зокрема, Апеляційний суд США для Другого округу у справі *Parsons & Whittemore Overseas Co. v. Societe Generale De L' Industrie Du Papier* засвідчив, що "особливі міркування і політики, які лежать в основі міжнародного арбітражу, вимагають вужчого погляду на неарбітрабельність у міжнародному контексті, ніж у внутрішньому".

Визначення кола неарбітрабельних спорів. Кожна країна самостійно встановлює перелік спорів, які є неарбітрабельними. Слід відзначити, що загальні світові тенденції свідчать про подальше звуження більшістю країн кола неарбітрабельних спорів. Серед ключових чинників, які впливають на рішення країни щодо визначення кола арбітрабельних та неарбітрабельних спорів, є система права, усталена судовою практикою, рівень довіри держави до системи міжнародних арбітражних судів тощо.

Найрозповсюдженішими категоріями неарбітрабельних спорів є:

- спори, що виникають з кримінальних правовідносин;

- справи з питань банкрутства;
- сімейні спори;
- трудові спори;
- спадкові спори;
- спори, пов'язані з антимонопольним законодавством.

Спори у сфері інтелектуальної власності та корпоративні спори за законодавством більшості країн є частково арбітрабельними.

Для прикладу, відповідно до ст. 582 Цивільного процесуального кодексу Австрії [18] предметом арбітражної угоди може бути будь-яка майнова вимога, що може розглядатись у державних судах. Що стосується немайнових спорів, то вони є арбітрабельними у випадку, якщо відносно предмета спору сторони мають право укласти мирову угоду. Водночас зазначена стаття встановлює коло неарбітрабельних спорів, до яких зараховує: спори сімейно-правового характеру, вимоги з договорів, які хоча б частково регулюються Законом про оренду або Законом про соціальне житло та будь-які вимоги щодо права власності на квартиру.

Цивільно-процесуальне законодавство Італії встановлює, що неарбітрабельними є спори, що стосуються питань цивільної правосуб'єктності (особистого статусу) і розлучення, а також інші спори, що не можуть бути предметом мирової угоди [3, с. 146].

Стаття 1 Закону про арбітраж Швеції [19] передбачає, що спір може бути переданий на вирішення до арбітражу, якщо сторони можуть досягти угоди щодо такого спору. Крім того, спори, що виникають із законодавства про конкуренцію, також можуть бути вирішені арбітражем, якщо рішення стосується цивільно-правових наслідків такого спору.

Цивільний кодекс Франції встановлює, що сторони можуть погодити арбітраж щодо тих спорів, за якими вони можуть досягти угод (ст. 2059). Водночас ст. 2060 вказує на те, що не можуть бути предметом арбітражного розгляду спори щодо статусу та правоздатності фізичних осіб, справи щодо розлучення або встановлення статусу окремого проживання подружжя, спори за участю державних органів та інституцій та спори, де присутній публічний інтерес. Проте судова практика Франції згодом дійшла висновку, що положення зазначених статей не застосовуються до міжнародних арбітражних угод. Так само французькі суди підтвердили і арбітрабельність угод щодо антиконкурентних спорів [16, с. 779].

Стаття 177 (1) Закону Швейцарії "Про міжнародне приватне право" (Switzerland Private International Law Act (SPILA)) передбачає, що "будь-який спір, що включає економічний інтерес, може бути предметом арбітражного розгляду. Держава, підприємство або організація під контролем держави, яка є учасником арбітражної угоди, не може посилається на свій власний закон для того, щоб оскаржити чинність арбітражної угоди або арбітрабельність спору" [20, с. 107].

Відповідно до законодавства Німеччини арбітрабельними є спори, що зачіпають економічний інтерес. Що стосується інших спорів, арбітражну угоду сторони можуть укласти, якщо щодо такого спору може бути укладено мирову угоду. При цьому неарбітрабельними є спори щодо оренди житла [21, с. 135].

Закон Китаю про арбітраж встановлює, що неарбітрабельними є сімейні, спадкові, адміністративні та інші спори. Водночас спори щодо нерухомості, корпоративні спори, спори, пов'язані зі створенням та реорганізацією підприємства, визнаються арбітрабельними [22, с. 120].

Таким чином, законодавство більшості країн вважає арбітрабельними досить широке коло спорів. Зазвичай

це спори, за якими сторони можуть досягнути домовленостей і укласти мирову угоду. Щодо неарбітрабельних спорів, то їх перелік встановлюється відповідними національними нормативно-правовими актами.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що існує необхідність у подальшому детальному науковому дослідженні доктрини неарбітрабельності. Ключовим практичним питанням залишається питання, присвячене колізійним моментам обрання матеріального права, на підставі якого має встановлюватись неарбітрабельність того чи іншого спору. Визначення єдиного підходу до цього питання забезпечить виявлення неарбітрабельних спорів ще на стадії їх розгляду і дозволить виключити ситуації, коли вже прийняте арбітражне рішення не зможе бути фактично виконано.

У результаті проведеного дослідження виявлено також питання, пов'язане з такою категорією, як "публічний порядок", та її впливом на визнання спору неарбітрабельним. Однозначне розуміння необхідності розмежування двох окремих підстав для відмови у виконанні арбітражного застереження забезпечить уніфікований підхід судових установ до питання відмови у виконанні арбітражного рішення.

Також слід зауважити, що, зважаючи на тенденції звуження кола неарбітрабельних спорів, актуальним також убачається подальше дослідження арбітрабельності таких категорій спорів, як корпоративні спори, спори у сфері нерухомості, спори в сфері антимонопольного законодавства тощо.

Список використаних джерел

1. *Прутика Ю. Д.* Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних правовідносин в третейському суді : дис.... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2006.
2. *Винокурова Л. Ф.* Міжнародний комерційний арбітраж в Україні: стан та перспективи розвитку правового регулювання в умовах реформування судової системи : Нью-Йоркська конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: 60-річна історія успіху // *V Міжнародні арбітражні читання пам'яті академіка І. Г. Побірченка* : збірник доповідей і статей (4 жовтня 2018 року). Київ, 2019. С. 137–153.
3. *Нагнибіда В. І.* Механізм правозастосування при вирішенні спорів у міжнародному комерційному арбітражі : монографія. Київ : Гельветика, 2020. 491 с.
4. *Купцова М. В.* Арбітрабельність спорів у міжнародному комерційному арбітражі // *Адвокат*. 2012. № 5 (140). С. 41–45.
5. *Kleiman Elie, Pauly Claire, Day Jones.* Arbitrability and Public Policy Challenges // *GAR*. 2019. URL: <https://globalarbitrationreview.com/guide/the-guide-challenging-and-enforcing-arbitration-awards/1st-edition/article/arbitrability-and-public-policy-challenges#footnote-056> (дата звернення 30.06.2022).
6. *Воронов К. М.* Принцип "компетенції-компетенції" в міжнародному комерційному арбітражі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2018. 207 с.
7. *Холєпія А. А.* Правова природа та основи виникнення поняття "неарбітрабельність спору" // *Юридичний науковий електронний журнал*. 2001. № 9. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2021/24.pdf (дата звернення 18.06.2022).
8. *Господарський процесуальний кодекс України* : Кодекс від 06.11.1991 р. № 1798-XII // *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
9. *Про міжнародний комерційний арбітраж* : Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII // *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 25. Ст. 198.
10. *Mook Jianpinitnan, Brown Matthew.* Subject Matter of the Dispute not Arbitrable // *Jus Mundi*. 25 August 2022. URL: <https://jusmundi.com/en/document/wiki/en-subject-matter-of-the-dispute-not-arbitrable> (дата звернення 18.06.2022).
11. Про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень : Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 10.06.1958 р. // *Офіційний вісник України*. 2004. № 45. С. 329.
12. *Щодо міжнародного торговельного арбітражу* : типовий закон ЮНСІТРАЛ від 21.06.1985 р. URL: <https://regulation.gov.ua/documents/id208470> (дата звернення 05.06.2022).
13. *Теллюк С.* Інститут публічного порядку у праві Англії та США // *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 213–219.
14. *Постанова Верховного Суду від 10 грудня 2020 р. у справі № 824/67/20* // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93630830> (дата звернення: 05.07.22).
15. *Постанова Верховного Суду від 02 липня 2020 р. у справі № 824/101/2019* / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:

<https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/90306230> (дата звернення: 05.07.22).

16. González de Cossío Francisco. The problem of the relevant arbitrability // Gonzalez de Cossío Abogados. URL: <http://www.gdca.com.mx/PDF/arbitraje/Problem%20of%20Relevant%20Arbitrability.pdf> (дата звернення 30.06.2022).

17. Born Gary B. International Commercial Arbitration. 2009. Vol. 1 (Kluwer Law International). URL: https://books.google.com.ua/books?id=t8aNNQAACAAJ&pg=PA10&hl=uk&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false (дата звернення 18.06.2022).

18. Austrian code of civil procedure // VIAC. Vienna, 2007. URL: https://www.viac.eu/images/law/ZPO_Schiedsrecht_2014_en_im_VIAC_Layout.pdf (дата звернення 05.06.2022).

19. The Swedish Arbitration Act // Thomson Reuters. 2022. URL: <https://sccinstitute.com/media/37089/the-swedish-arbitration-act.pdf> (дата звернення 05.06.2022).

20. Любченко Я. П. Альтернативні способи вирішення правових спорів: теоретико-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2018. 249 с.

21. Слипачук Т. В. Арбитрабельность международных коммерческих споров в Украине // Вестник международного коммерческого арбитража. 2010. № 1. С. 133–142.

22. Чжоу Гуанцзюнь. Опыт применения Нью-Йоркской конвенции в Китае. Нью-Йоркская конвенция про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: 60-річна історія успіху // В Міжнародні арбітражні читання пам'яті академіка І. Г. Побірченка 4 жовтня 2018 року : зб. доповідей і статей. Київ, 2019. С. 115–121.

References

1. Prytyka, Yu. D. (2006) Teoretychni problemy zakhystu prav uchasyvnykh tsyvilnykh pravovidnosyn v treteyskomu sudi [Theoretical problems of protection of the rights of participants in civil legal relations in the arbitration court] [dysertacija kand. juryd. nauk]. Kyiv, 2006 (in Ukrainian).
2. Vynokurova, L.F. (2019) Mizhnarodnyi komertsiiyny arbitrazh v Ukraini: stan ta perspektyvy rozvytku pravovoho rehuliuвання v umovakh reformuvannya sudovoi systemy [International commercial arbitration in Ukraine: the state and prospects for the development of legal regulation in the conditions of reforming the judicial system]. Niu-Yorkska konventsia pro vyznannia ta vykonannia inozemnykh arbitrazhnykh risheh: 60-riczna istoria uspikhu. V Mizhnarodni arbitrazhni chytannia pamiaty akademika I. H. Pobirchenka 4 zhovtnia 2018 roku. Zbirnyk dopovidey i statey, [New York convention on the recognition and recognition of foreign arbitral awards: 60-year history of success. V International Arbitration Reading in Memory of Academician I. G. Pobirchenka July 4, 2018. Collection of supplementary articles], 137-153 (in Ukrainian).
3. Nagnyida, V.I. (2020) Mekhanizm pravozastosuvannya pry vyrishenni sporiv u mizhnarodnomu komertsiiynomu arbitrazhi [Mechanism of law enforcement in resolving disputes in international commercial arbitration]. Kyiv: Helvetyka (in Ukrainian).
4. Kuptsova, M.V. (2012) Arbitrabilnist sporiv u mizhnarodnomu komertsiiynomu arbitrazhi [Arbitrability of disputes in international commercial arbitration]. Advokat [Attorney], 5 (140), 41-43. (in Ukrainian).
5. Elie Kleiman, Claire Pauly, Jones Day. Arbitrability and Public Policy Challenges. 2019. <https://globalarbitrationreview.com/guide/the-guide-challenging-and-enforcing-arbitration-awards/1st-edition/article/arbitrability-and-public-policy-challenges#footnote-056> (in English).
6. Voronov, K.M. (2018) Pityntsy "competencii-competencii" v mizhnarodnomu comerciynomu arbitrazhi [The principle of "competence-competence" in international commercial arbitration] [dysertacija kand. juryd. nauk]. Kharkivskij nacional'nyj universytet imeni V. N. Karazina [V. N. Karazin Kharkiv National University], Kharkiv (in Ukrainian).
7. Khoperiia, A.A. (2001) Pravova pryroda ta osnovy vynykennia poniatia "nearbitrabilnist sporu" [Legal nature and foundations of the concept of "non-arbitrability of a dispute"], Jurydychni naukovy elektronnyi

zhurnal [Legal scientific electronic journal], 9. http://www.lsej.org.ua/9_2021/24.pdf (in Ukrainian).

8. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Code of commercial procedure of Ukraine] № 1798-XII (1992). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], (6), 56 (in Ukrainian).

9. Pro mizhnarodnyi komertsiiyny arbitrazh, zakon Ukrainy [On International Commercial Arbitration, Law of Ukraine] № 4002-XII (1994). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], (25), 198 (in Ukrainian).

10. Mook Jianpinitnan, Mr Matthew Brown. Subject Matter of the Dispute not Arbitrable. <https://jusmundi.com/en/document/wiki/en-subject-matter-of-the-dispute-not-arbitrable> (in English).

11. Pro vyznannia ta vykonannia inozemnykh arbitrazhnykh risheh', Konventsia Organizacii Obiednanykh Nacij [Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, UNO] (1958) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_070#Text. (in Ukrainian).

12. Schodo mizhnarodnogo torgivelnogo arbitrazhu: typovy zakon UNCITRAL [UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration] <https://regulation.gov.ua/documents/id208470> (1985).

13. Tepluk, S. (2017) Instytut publichnogo poriadku u pravi Anhlii ta SShA [Institute of public order in the law of England and the USA], Pidpryemnyctvo, hospodarstvo i parvo [Entrepreneurship, Economy and Law], 6, 213-219 (in Ukrainian).

14. Postanova Verkhovnoho Sudu (2020) [Resolution of the Supreme Court]. In case No 824/67/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93630830>.

15. Postanova Verkhovnoho Sudu (2020) [Resolution of the Supreme Court]. In case No 824/101/2019. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/90306230>.

16. Francisco González de Cossío. The problem of the relevant arbitrability. <http://www.gdca.com.mx/PDF/arbitraje/Problem%20of%20Relevant%20Arbitrability.pdf> (in English).

17. Gary B. Born (2009) International Commercial Arbitration. Volume 1. Kluwer Law International. https://books.google.com.ua/books?id=t8aNNQAACAAJ&pg=PA10&hl=uk&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false (in English).

18. Austrian code of civil procedure. https://www.viac.eu/images/law/ZPO_Schiedsrecht_2014_en_im_VIAC_Layout.pdf (in English).

19. The Swedish Arbitration. <https://sccinstitute.com/media/37089/the-swedish-arbitration-act.pdf> (in English).

20. Liubchenko, Ia.P. (2018) Alternatyvni sposoby vyrishennia pravovykh sporiv: teoretyko-pravovy aspekt [Alternative ways of resolving legal disputes: theoretical and legal aspect] [dysertacija kand. juryd. nauk]. Nacional'nyi iurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudrogo [Yaroslav Mudryi National Law University], Kharkiv (in Ukrainian).

21. Slipachuk, T.V. (2010). Arbitrabilnost meahdunarodnykh kommercheskikh sporov v Ukraine [Arbitrability of International Commercial Disputes in Ukraine]. Vestnik meahdunarodnogo kommercheskogo arbitrazha [Bulletin of International Commercial Arbitration], 1, 133-142 (in Russian).

22. Chzhou Guancdzun' (2018). Opyt primeneniia Niu-Yorskoy Konvencii v Kitae [Experience with the New York Convention in China]. Niu-Yorskka konventsia pro vyznannia ta vykonannia inozemnykh arbitrazhnykh risheh: 60-riczna istoria uspikhu. V Mizhnarodni arbitrazhni chytannia pamiaty akademika I. H. Pobirchenka 4 zhovtnia 2018 roku. Zbirnyk dopovidey i statey, [New York convention on the recognition and recognition of foreign arbitral awards: 60-year history of success. V International Arbitration Reading in Memory of Academician I. G. Pobirchenka July 4, 2018. Collection of supplementary articles], 115-121 (in Russian).

Received: 25.07.22

Revised 1st: 15.08.22

Revised 2nd: 01.09.22

Accepted: 16.09.22

K. Spyrydonova, Postgraduate Stud.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

NON-ARBITRABILITY OF DISPUTES: PROBLEMS OF DEFINITION

The purpose of the article is to study the non-arbitrability doctrine, to analyze the existing scientific definitions of the concept of "arbitrability" and "non-arbitrability", and to study the main approaches of different countries' legislators regarding the limitation of arbitrability (positive and negative approaches).

As a result of the research, it was concluded that there is no conventional or legal definition of the concept of "non-arbitrability" as well as there is no single scientific definition of the term. The UN Convention "On the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards" and the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration were analyzed with the purpose of settling the issue of non-arbitrability of disputes. The problem of the relationship between the non-arbitrability of the subject of the dispute was researched and the contradiction of the rendered decision with public order as grounds for annulment of the arbitration decision and refusal to enforce was reviewed. The author's position on the specified issue is presented.

The problems of choosing the legislation according to which the non-arbitrability of the dispute should be established were considered. The main positions of scientists on this issue are analyzed and the most popular approaches to determining the legislation to apply when establishing the arbitrability of a dispute are highlighted.

According to the comparative method, a review of the implementation of non-arbitrability concept of disputes in a number of foreign countries, in particular, in Sweden, France, China, Germany, Switzerland, etc was made. It was concluded that currently there exists the tendency to narrow the list of non-arbitrable disputes and it continues at both levels: the legislation of many countries and judicial practice. The categories of disputes that are recognized as non-arbitrable in the majority of foreign countries are defined.

Keywords: arbitrability, non-arbitrability, international arbitration, jurisdiction, competence.